

כאִסְתֵּי קִירָא לֵב עַבְדֵיךָ... (מגילת אסתר)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 301

הוצגה ע"י בנם הנד"ר הר"ר אברהם אלעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בחר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אלעזר ד"ל

בס"ד, כג תמוז התשס"ט. מסכת בבא מציעא דף פא - דף פז

ואני אשמור שכתב, דלאו במלאכתו הוא השתא, כלומר, דאינו מתחיל במלאכתו מיד כשאמר לו.

ז) רש"י ד"ה שמירה בבעלים, בתוה"ד, אבל השאילני ואני אשאל לך כלי וכו' אין כאן בעלים של חפץ במלאכתו של שומר. ביאר בשיטה מקובצת בשם ה"ר יהונתן, משום דבכהאי גוונא אין גוף הבעלים נשאלים זה לזה למלאכה, אלא משאילים זה לזה החפצים. אבל הטור (ח"מ סימן שה) בשם הרמ"ה כתב, דחשיב שאלה בבעלים. וביאר, משום שכשהשאילו ושאל ממנו הרי הוא במלאכתו לשמור מה ששאל, והוי בעלים במלאכתו של שואל. וכן פסק הרמב"ם (פ"י משכירות ה"ב). והקשה הטור (שם), הא בשמור לי ואשאלך אין המפקיד המשאל במלאכתו של הנפקד השואל, אלא דהכלים שאולים לנפקד. ובגוונא דהשאילני ואשמור לך אף כליו אינם במלאכתו של שואל, (דהא קודם השאילו ואחר כך הפקידו). והבית יוסף (ח"מ סימן שה סק"ז), דחק לבאר, דבגוונא דשמור לי ואשאלך יש לדחוק, דכיון דהשאיל לו כליו, הוי כאילו בעליו עמו.

דף פא ע"ב

ח) גמ', אריכא וכו' והוה ליה סדינא גוצא מיכסי סרבלא. דקדק התורת חיים, דהא דלא אמרינן באריכא דמיכסי בסדינא, כדאמרינן בגוצא. משום דמסקינן להלך דבלא דעתיה שקיל גוצא לסדיניה, ועל כרחך דלא הוה מיכסי אריכא בסדיניה. ועיין באות יא.

ט) רש"י ד"ה שאלה בבעלים, שבשעת השאלה היה המשאל במלאכתו של שואל ונשא סרבל שלו על חמורו ומעביר לו על אמת המים. כתב הבית יוסף (ח"מ סימן שה סק"ז), דמשום דפירש רש"י לעיל (בעמוד א') ד"ה שמירה בבעלים, דהשאילני והשאילך אין כאן בעלים של חפץ במלאכתו, מוכרח לפרש כאן דנשאו על חמורו להעביר לו על אמת המים. דאי לקח להתנסות בו, אין כאן שאלה בבעלים. והוסיף, דאפילו תמצי לומר דנתכסה בסרבל, אכתי לא דמי לשואל דעלמא דכל הנאה שלו, דהכא היה מתכסה בו כדי להעבירו את אמת המים.

י) גמ', ובלא דעתיה אותביה. ביאר בחידושי הריטב"א (החדשים), דנקט לה בכהאי גוונא, ומתחייב מדין שואל שלא מדעת גולן, כי כך הווי מעשה. אמנם לדינא אף אי שקל לסדינא מדעתיה, כיון דיהיב ליה לסרבליה שלא מדעתו, לא הווי שאלה בבעלים הרי חייב באונסי הסדין מדין שואל.

יא) גמ', אמר ליה רבא וכו'. תמה בחדושי הריטב"א (החדשים) היאך אפשר דרבא סבירא ליה שמועיל מיגו נגד עדים, הא אית ליה בבבא בתרא (לא). כאביי דהכא. דיש מפרשים דהתם בתר דאהדריה אביי הכא, סבר כן. אמנם הריטב"א סבר דאין צורך לומר כן, וגרס רבה.

יב) גמ', מה ליה לשקר וכו' במקום עדים וכו'. ביאר בחדושי הריטב"א (החדשים), דאף דבוודאי לכולי עלמא לא אמרינן "מיגו במקום עדים". [ועיין

דף פא ע"א (א) תוס' ד"ה הא גמרתיו, ואם תאמר וכו' ויש לומר וכו'. והתוספות הרא"ש תירץ, דמשום דאינו אומר "הבא מעות וטול את שלך" לא חשיב תפיס באגריה. ועוד, ד"גמרתיו" משמע קצת דאינו מעכבו בשכרו.

ב) גמ', הואיל ונהנה מהנה. כתב הקובץ שיעורים (בבא בתרא אות שיא), דהני מילי בשואל מדעת, אבל בשואל שלא מדעת לא שייך האי טעמא, משום דנהנה באיסור.

ג) גמ', שם. כתב הרש"ש, דלפי זה, הוא הדין באומן דנהנה בשכרו, ושוכר דנהנה בשכירותו, כיון דמהני שיהיו כשומרי שכר אף אחר דכלה זמניהו. אמנם כתב, דהפוסקים לא תפסו כן להלכה. ומשום הכי, ביטל דעתו וכתב, דיש לחלק. והשיטה מקובצת חילק בשם תוספות שאנץ לקמן (צו:), דשאני שוכר שאינו נהנה בחינם כשואל, [והוא הדין דאומן אינו נהנה בחינם משכרו. אמנם, לכאורה נראה דהאי דינא הוי תקנת חכמים, ולא תקנו כן בכל מקום].

ד) רש"י ד"ה ונאנסו בהליכה, דהואיל וקצץ דמיהן ומשכן לשם לקיחה. כתב בחידושי הריטב"א (החדשים), דהוא הדין בלא קצץ דמיהן, אי הוי זבינא חריפא. וביאר, דנהי דהיכא דליכא קציצת דמים לא קנה, ולא הוי כלוקח. מכל מקום, יש לחייבו משום דהוי כשואל שכל הנאה שלו, ולא חשיב כל הנאה שלו אלא בזבינא חריפא. והוכיח דבריו מנדרים (לא). דמייתי להאי דינא, ומוקי בזבינא חריפא ולא מיירי בקצץ דמיהן. וכתב, דהא דלא מוקי רש"י כן, משום דלא הוכר בסוגיין דמיירי בזבינא חריפא, ועוד דסתם מוכר הוי בקציצת דמים. [ומתוס' ד"ה אתא לקמיה, משמע דסברי, דסוגיין איירא בזבינא חריפא, ומשום הכי חייב באונסין]. ועיין בקהילות יעקב (נדרים סימן כד).

ה) בתוה"ד, הרי הם לקוחין בידו. והתוס' בבבא בתרא (פז:): ד"ה הלוקח כלי כתבו, דחייב משום דבהליכה הוי עליהו שואל. וכתב המחנה אפרים (שומרים סימן כד), דנפקא מינה, היכא דהוי הבעלים עמו במלאכתו כשלקחה, דלרש"י חייב ולתוס' פטור. וכתב בשיעורי רבי דוד פוברסקי (אות קה), דבחזירתו לכולי עלמא הוי שומר או שואל ולא לוקח, דהא נתברר דלא הוי מקח, ואיגלאי מילתא דמעיקרא הוי שומר או שואל. ולפי זה, היכא דהיתה הלקיחה בבעלים, יהא פטור אף מגניבה ואבידה בחזירתו.

ו) גמ', דאמר ליה שומר לי היום ואשמור לך למחר. הקשו בחידושי הריטב"א (החדשים), והתוס' בבבא בתרא (גג:): ד"ה דאמר שומר, דאכתי שמירה בבעלים היא, דכשאומר לו שומר למחר נעשה שומר מעכשיו, כדאיתא לקמן (צד:). דבעלים שאולים באמירה. ותירצו, דהני מילי שמתחילים המלאכה לאלתר, אבל אם מתחילים אחר שעה, או שהפסיקו במלאכה אחרת בין אמירה למעשה, אין נעשים שאולים אלא כשיתחילו במלאכה. וכן כתבו התוס' (צד). ד"ה פרה במשיכה. [וכן משמעות דברי רש"י בד"ה

הדרה היוזמי

מסכת בבא מציעא דף פא – דף פב

כג תמוז – כד תמוז התשס"ט

אליעזר ורבי עקיבא, אלא פליג אתנא קמא דאמר דלא פליגי רבי אליעזר ורבי עקיבא בשוי. דסובר רבי יהודה דפליגי בשוי, ושיטתו כרבי אליעזר. וכתב, דאפשר, דכוונת התוס', דכמו שהקשו [לגירסת הספרים שהביאו בדבריהם] אי בדשוי מאי טעמא דרבי אליעזר, הכי נמי איכא למיפרך מאי טעמא דרבי יהודה.

ד) גמ', **ואנח ליה קתא דמגלא וכו'.** הקשה התומים (סימן צו סק"ג), אמאי איירינן בקתא דמגלא, הא ולא במגלא גופיה, דאכתי לא שוה אלפא זוזי. והוכיח, **כהרמב"ם** (פ"ג ממלוה ולוה ה"ד) שפסק, דכלי שמשמש בו לאוכל נפש אפילו בשעת הלואה אסור למשכנו, ומגל עשוי לאוכל נפש לקצור התבואה, אבל ה"קתא דמגלא" אינו אלא משמש את הכלי העשוי לאוכל נפש, ושרי.

ה) תוס' ד"ה **לא דכולי, בתוה"ד,** פליגי בדשמואל וקאי רבי עקיבא וכו' כדשמואל. ביארו התוס' **בשבועות** (מג): ד"ה **מתני' בדפריש,** דהלכה כרבי עקיבא, דהא רבי אליעזר שמותי הוא.

ו) רש"י ד"ה **שקונה משכון,** לכל מילי להתחייב באונסין. ביאר הפני יהושע, דכן משמע פשטא דלישנא ד"קונה". ומשום דילפינן מקרא, דאם אינו קונה צדקה מנא ליה, משמע דרחמנא אוקי ברשותיה בקנין גמור, ומשום הכי מתחייב באונסין.

ז) גמ', **אם אינו קונה משכון צדקה מנא ליה.** הקשו התוס' בקידושין (ח): ד"ה **צדקה מנין,** נימא דאיכא צדקה בהא שמחזיר לו לשכב עליו. ותירצו, דדייקינן מדכתיב "ושכב בשלמתו וברכך" (דברים כד, יג), דאי לא דקונה משכון הוי ריבית דברים כשמברכו העני. ובשם יש מפרשים תירצו, דלא מיקרי צדקה אלא הנותן משלו, כדאיתא בבבא בתרא (פח:). וכן ביאר **בחידושי הריטב"א** (החדשים). והוסיף, דדילמא נמי הנאה הוא למלוה להשיב המשכון, דבהאי שעתא יתבייש העני ויפרענו במהרה.

ח) רש"י ד"ה **והכא בשומר,** דטעמא דרבי עקיבא וכו' ואי בעי לא יהיב ריפתא לעניא. הקשה **בחידושי הריטב"א** (החדשים), הא מה שנפטר העוסק במצוה מן המצוה, היינו דוקא כשאי אפשר לו לקיים שניהם. אבל הכא משום שהלוה לעני, לא יפטר מליתן פרוטה לעני. ומשום הכי פירש בשם ר"י, דבאבידה הוי משום שנפטר מליתן פרוטה לעני כשהוא מטפל בה לנערה וכיוצא בזה, והכי נמי במלוה את חבירו על המשכון. והקשה, דאם כן, שומר פיקדון נמי יהא בסתמא שומר שכר כיון דמיחייב לטפל בו, ומיפטר מפרוטה דרב יוסף. ותירץ, דבשומר דמיד בעלים באה לידו וקבלו לשמירה בסתמא, אנן סהדי דנחית להא להיות שומר חנם, וכמו שפירש דמי. אבל בשומר אבידה דלאו מיד בעלים באה לידו, אלא משום מצוה, וכן במשכון דמשום מצוה באה לידו, דעתו להיות שומר שכר בפרוטה דרב יוסף. עוד תירץ, דהווי תנאי בית דין שיהא שומר שכר.

דף פב ע"ב

ט) גמ', **במלוה צריך למשכון.** פירש רש"י בד"ה **במלוה צריך,** להשתמש בו ולפסוק עליו להיות פוחת מן החוב והולך קמיפליגי רבי עקיבא סבר אפילו הכי איכא מצוה. **והביאור הלכה** (סימן לח ד"ה הם ותגריהם) פירש, דפליגי אם מכיין גם להנאתו וגם לקיים מצות בוראו, או להנאתו בלבד. ולכולי עלמא אם מכיין להנאתו בלבד, לא מיקרי עוסק במצוה.

י) רש"י ד"ה **במלוה צריך,** להשתמש בו וכו'. הקשה הרמב"ן, אם כן, הוי שוכר, דדינו כשומר שכר. ותירץ, דאיירינן שכלו ימי שכירותו ואמר ליה גמרתיו.

יא) תוס' ד"ה **במלוה צריך, בתוה"ד,** ור"ח פירש וכו'. ביאר הרשב"א, דמשום שלא היה מלוה לו ללא המשכון, הרי נתינת המשכון עיקר המצוה ונעשה שומר שכר עליו, משום שהוא הגורם לפטרו מליתן פרוטה לעני. ורבי אליעזר סבר, דעיקר המצוה במלוה עצמה ולא במשכון, ומשום הכי אינו נעשה עליו שומר שכר. (ומשום הכי כתבו התוס', דלפי זה אתי שפיר דלא

נמי בדברי הרמב"ן קדושין (סד): דאף רבי דאית ליה התם דמה לי לשקר כעדים, לאו כעדים ממש] אלא דסלקא דעתיה דרבה (כך גרס עיין באות הקודמת), דכיון דאית ליה מיגו מתרצינן לישניה דהא דאמר "ליכא מיא", לאו דליכא מיא, אלא שלא מת מחמת מיא, **ובמאן דליכא מיא דמי,** ואביי אמר שאין לנו אלא לתפוס לשונו כפשוטו. וסיים, דכהאי גוונא איתא **בבא בתרא** (לא:): גבי זה אומר של אבותי, וכמו שביאר שם. ועיין באות יג ויד.

יג) גמ', **מה לי לשקר במקום עדים. וברש"י ד"ה במקום עדים** כתב, דאנן סהדי שאין אותו הדרך בלא מים. כתב **בחידושי הריטב"א** (המיוחסים), דהכא הוי אנן סהדי ולא חזקה, משום דחזקה הוי היכא דקיימא לן דעל פי רוב איכא הכי בעלמא אבל לא כל שעה, דאזלינן בתר רוב ומוקמינן אחזקה. אבל הכא הוי טפי מחזקה, משום דלא אפשר שתהא דרך זו בלא מים בשום שעה בעולם, ומשום הכי הוי כעדים. וכתב, דאכתי צריך עיון, דאי הוי נהר דלא פסיק כלל, הוי עדיף מעדים. ומשום הכי כתב, דמיירי דפעמים שהנהר פוסק. ועיין באות הבאה.

יד) גמ', **שם.** עיין באות הקודמת. אבל **בשיטה מקובצת** בשם ה"ר יהונתן פירש, דמיירי שבאו עדים ואמרו שראו שבאותו היום היו בו מים, ולא אמרינן שמא כשהגיע זה אחר חצי יום לשם לא היו מים, אלא לא מהמינינן ליה. **ובשיטה מקובצת** בשם הרמ"ך פירש, דשכיחי רבים באותה הדרך, והוה ליה מקום שיש רואים, והלכה כאיסי **לקמן** (פג). דבכהאי גוונא צריך להביא ראיה כדי להפטר.

טו) גמ', **אדרבה מדאמר רב הונא וכו'.** הקשה הרשב"א, מאי איכפת לן מדרב הונא, הא כבר שמעינן לה ממתניתין דהנח סתמא ולא כלום. ותירץ, דמשום דרב הונא קאי אמתניתין, ושמעינן מינה דהנח סתמא ולא כלום, הוה ליה למינקט הנח סתמא (דהוי חידוש טפי מהנח לפניך), אלא שמע מינה דמתניתין לא נחתא להכי. **והתוספות הרא"ש** כתב, דמקשינן לרב הונא מדיוקא דמתניתין, ומינה מוכחינן דליכא למשמע מהא, (דרב הונא ודאי לא פליג אמתניתין).

טז) גמ', **אם הכניס ברשות בעל חצר חייב.** הקשה **בחידושי הריטב"א** (החדשים), **דבבבא קמא** (מוז): מיבעיא, אי נטירותא דנפשיה קביל עליה שלא זיקנו בעל חצר לשור, או נטירותא דעלמא נמי קביל עליה שלא זיקו אחרים את השור. והכא אי נימא דהנח סתמא, הוי שומר חנם, קיבל עליה נטירותא דעלמא אם יגנב או יאבד בפשיעה. ותירץ, דמשום דהוי בפשיעה שלו, חשבינן ליה בכלל נטירותא דנפשיה, ולא הוי כנטירותא דעלמא.

יז) גמ', **והא אידי ואידי וכו'.** כתב **בחידושי הריטב"א** (החדשים), דהוא הדין דהוי מצינן למיפרך, והא הלוהו על המשכון קתני במתניתין, דמשמע בשעת הלואתו כדאיתא **להלן** (פב). אלא דלאלומי פירכא נקט, דאידי ואידי חד לישנא נינהו, ואין לחלק בהכי.

דף פב ע"א

א) גמ', **כאן שהלוהו מעות כאן שהלוהו פירות.** כתב **בחידושי הריטב"א** (החדשים), דהוי מצי למימר בסיפא דברייתא **דלעיל** (פא:), במה דברים אמורים בהלוהו מעות אבל הלוהו פירות דברי הכל אבד המשכון וכו'. אלא, דעדיפא למיתני דאפילו בהלוהו מעות אשכחינן דמודה רבי אליעזר.

ב) גמ', **לימא בדלא שוי משכון שיעור זוזי ובדשמואל קא מיפלגני.** פירש רש"י בד"ה **בדלא שוי, בסוה"ד,** דרבי עקיבא אית ליה דשמואל ואמר דסבר וקביל בתורת משכון, וכל כמה דלא מיהדרי ליה לא ליגבי. וביאר **בשיטה מקובצת** בשם הרשב"ד, דטעמא דתפיס במשכון אכולי ממונא, משום דכשפורע שיעור מה ששוה המשכון הדר תופס ליה למשכון על שאר החוב, וכקטינא דאביי **בכתובות** (צא:). עוד ביאר, משום דאף אחר שפורע שיעור מה ששוה המשכון, צריך להראות עצמו שהוא אדם נאמן ופורע חובו.

ג) תוס' ד"ה **נימא בדלא, בתוה"ד,** דאין סברא שיחלוק רבי יהודה על רבי אליעזר ורבי עקיבא. הקשה **המהרש"א**, דלא פליג רבי יהודה בהא ארבי

הדרך היוזמי

מסכת בבא מציעא דף פב – דף פג

כד תמוז – כה תמוז התשס"ט

ב) רש"י ד"ה אין גמרא דשניהן פטורין וכו'. ביאר המהרש"א, דרבי אליעזר לית ליה תקנתא, וסובר כרבי יהודה דהוי כעין גניבה ואבידה, ומשום הכי תמה, איך נפטר שומר שכר בשבועה. והקשה, מנא לן לומר דסובר כרבי יהודה, נימא דסובר כרבי מאיר דנתקל פושע, ומשום דלית ליה תקנתא תמה אם יכולים זה וזה לישבע. ותיירך, דאם כן, הוה לה לבריייתא לעיל (פב): למיתני, רבי אליעזר ורבי מאיר מחייבים וחכמים אומרים וכו'. **ובנמוקי הגרי"ב** כתב עוד, דאם כן, אין לשון "זה וזה" מדוייק (דמשמע דאכל אחד תמה תמיהה אחריתי כמבואר לעיל פב: אות יט). מיהו הקשה המהרש"א, הא אכתי אימא דרבי אליעזר סבר דנתקל הוי כעין אבידה, ואפילו שומר חנים יהא חייב משום אדם המזיק, ולגבי בור פטור אפילו כעין אבידה כמו רוח שאינה מצויה. וכתב, דאפשר לומר דלית לן לאוקמא דרבי אליעזר סבר הכי כיון דלא אשכחן שום תנא דאית ליה האי סברא דנתקל הוי כעין אבידה.

ג) גמ', הני דדרו באגרא וכו'. פירש רש"י ד"ה משלם פלגא, דמיירי שנשבר המוט. **ובחידושי הריטב"א** (החדשים) ביאר בשם מורו, דמיירי שנשברה החבית דומיא דלעיל, ומשום דיש בני אדם שנושאים כן לפעמים הוי ספק פושע, ודינו כגניבה ואבידה שפטור **כדלעיל**, [ועיין אות א]. ועוד, דספק פושע לא שייך לחייבו, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, ומשום תקנה משלם חצי.

ד) גמ', הנהו שקולאי וכו' לגלימיהו וכו'. פירש רש"י ד"ה שקולאי, דשברו שלא במקום מדרון ובפשיעה, אי נמי בדיגלא. אמנם הרמב"ן כתב, דמדלא הוזכר בגמ', אין נראה כן. ועוד, **דבירושלמי** (פירקין ה"ו) נמי לא הוזכר כן. ומשום הכי פירש, דשקל לגלימיהו כדי שלא יברחו, והלך עמהם לדין, דאם פשעו או שברו בכוונה או במקום שיש רואה ישלמו, ואם לאו ישבעו. ולבסוף אמר ליה דלא ישלמו ולא ישבעו וישלם אגרייהו, משום דכתיב וכו'.

ה) גמ', אמרו לרב אמר ליה הב וכו'. כתב בשיטה מקובצת בשם הרמ"ך, דאף על גב דאמר לפוטרים מתשלומין ומשבועה, מצינו למימר דמצי בעל החבית לומר, משום דמן הדין חייב אתה לשלם ואינך נאמן בשבועה משום שיש רואה, עבידנא טיבותא בהדך להאמינך בשבועה ותיפטר.

ו) רש"י ד"ה וארחות צדיקים, סיפיה דקרא הוא. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דאי הוי קרא אחרינא הוה אמינא דצריך ליתן גלימיהו שלא יפסידו ממונם, אבל ליתן שכר טירחא מכיסו אינו צריך. ומשום דרישא דקרא אתי למימר שלא יפסיד ממונם, וודאי דסיפא אתי להוסיף דצריך ליתן שכר טרחא.

פרק השוכר את הפועלים

ז) מתני', השוכר את הפועלים. ביארו התוס' לעיל (עה:): ד"ה השוכר את, דנקטינן "פועלים" ולא "אומנין", משום דאומנין הוו בין בשכירות ליום בין בקבלנות, ופועלים הוו בשכירות ליום דווקא. ומשום דאיירינן הכא בשכירות ליום כדאיתא להלן, דבזמן שאמר להשכים ולהעריב אינו רשאי וכו'.

ח) מתני', מעשה בר' יוחנן בן מתאי שאמר לבנו וכו' הלך ופסק וכו'. כתב בהערות הגרי"ש אלישיב, דמצד הדין לא היה מחוייב רבי יוחנן בן מתאי במה שהתנה בנו, ובנו לא היה מחוייב אלא על פי מה דאיתא לעיל (עו), אלא דתרעומת איכא, ומשום הכי אמר לו דעד שלא יתחילו במלאכה וכו'.

ט) מתני', אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא וכו'. ביאר הריטב"א בקידושין (מו:), דהוא מתקנת חכמים, דתקנו דאחר שהתחילו במלאכה אין יכולים לחזור בהם כדי שלא יפסיד, ויהא קיום לדבריהם.

דף פג ע"ב

י) גמ', פועל בכניסתו משלו ביציאתו משל בעל הבית. ביארו התוס' ד"ה פועל בכניסתו, דבכניסתו אינו לצורך בעל הבית ומשום הכי הוי משלו, אבל ביציאתו שהדרך היא לצורך בעל הבית הוי משל בעל הבית. וכן כתב

מצוי לאוקמי מתניתין באין צריך למשכון, משום דמהלואה עצמה אינו נעשה שומר שכר.

יב) בא"ד, בתוה"ד, דלישנא דצריך למשכון לא משמע הכי. ביאר התוספות רבינו פרץ, דהוה למימר הלוואה צריכה משכון, (בלא למ"ד, דהא אינו מתכוין לקחת מהמשכון).

יג) בא"ד, בסוה"ד, ועוד דאף על גב דאין רוצה וכו' ואפשר במשכון. הפני יהושע תירץ, דלא דמי לשומר אבידה, דהתם כל זמן שהמציאה תחת ידו מתעסק הוא בהשבת אבידה, בניעור ושיטוח ושמירה, ומיפטר מפרוטה לעני. אבל באינו רוצה להלוות אלא על המשכון, עושה נייעור ושיטוח ושמירה להנאת עצמו, שיהא בטוח במעותיו, ואינה מצוה. ומשום שעת ההלוואה עצמה אינו נעשה שומר שכר, דלא שכיח כלל שיבוא עני ממש באותה שעה וימנע מליתן לו.

יד) תוס' ד"ה אימור דאמר, בתוה"ד, דהא מדמה מתניתין דקתני שומר שכר לדרכי יצחק. הפני יהושע (בעמוד א', על רש"י ד"ה שקונה משכון) תירץ, דעיקר דינא דמתניתין מיירי במה ששעה המשכון יותר מחובו, דלא שייך ביה חיוב אונסין.

טו) גמ', למימרא דסבר רבי מאיר נתקל לאו פושע הוא. כתב הרשב"א, דלאו דווקא נקטינן האי לישנא, דלרבי מאיר אפילו אנוס נמי חשיב ליה, מדפטר לשומר שכר בשבועה. אלא, משום דבעינן למיפריך מבריייתא דשמעינן מינה דנתקל פושע, נקטינן הכא נתקל לאו פושע.

טז) תוס' ד"ה וסבר רבי, בתוה"ד, וא"ת כי נמי סבר רבי מאיר וכו'. עוד תירץ התוספות רבינו פרץ (בבא קמא כז). בשם ריב"א, דנתקל הוי כרוח שאינה מצויה דאדם המזיק חייב בה, אלא דשומר פטור משום שהיה עליו להתעסק בדבר, ולא הוי כאדם בעלמא שאין לו להתעסק בדבר, וחייב.

יז) בא"ד, בתוה"ד, וי"ל דנתקל הוי לרבי יהודה וכו' ולא מחייב אדם המזיק וכו'. אבל הרמב"ן כתב, דרבי יהודה סובר דנקרא אנוס משום דהתורה מיטעה בשמירת נזיקין, אלא בעינן שמירה מעולה כשומר שכר, ומדנטר כדנטרי אינשי פטור.

יח) גמ', תברה מי ששנה זו לא שנה זו. כתב בחידושי הריטב"א (החדשים), דלשון "תברה" משונה, ופירושו, דהני מתנייתא פליגי, ותרי תנאי נינהו אליבא דרבי מאיר. ובשיטה מקובצת בשם רבינו חננאל פירש, "תברא" מלשון שבועה, דרבי אלעזר אמר בשבועה, דתרי תנאי נינהו.

יט) גמ', אלא שומר שכר אמאי משתבע כי לא פשע וכו'. תמה התורת חיים, מנא לן דסבר רבי אליעזר דנתקל לאו אנוס הוא, דילמא סבר דהווי אנוס, ותמיהתו כדאמרינן להלן, התיינח במקום מדרון וכו'. ותיירך, דמדנקט רבי אליעזר במתניתין "ותמיהה אני אם יכולין זה וזה לישבע", משמע, דתמה ותמיהה אשומר שכר ותמיהה חנים, ותמיהה זו הווי אשומר שכר. ודייק, מדכתב נמי רש"י ד"ה ר' אליעזר, אבל תמיהה אני על זה ועל זה וכו'.

דף פג ע"א

א) גמ', ואתא רבי אליעזר למימר וכו'. וכתב רש"י ד"ה אין גמרא, דשניהן פטורין וכו'. [ועיין באות הבאה ביאור המהרש"א בדבריו]. ותמה בחידושי הריטב"א (החדשים), כיון דסבר רבי מאיר דפטירי בשבועה מתקנת חכמים, מה תמה רבי אליעזר על רבותיו דגמיר מינייהו כרבי מאיר, ואמאי משבש דבריהם דליכא לתקנה, ואמר דטעו בעיקר דינא. ומשום הכי פירש, דלרבי אליעזר נמי איכא תקנת חכמים, אלא דמשום דסבר דנתקל הוי כגניבה ואבידה, תמה, הא תקנת חכמים היתה בנתקל דלאו פושע, דהיינו לשומר שכר שנתקל ולא פושע, ומחוייב כעין גניבה ואבידה דתקנו דיפטר בשבועה זו, אבל שומר חנים מיפטר ממילא בגניבה ואבידה, ואם כן, היאך אמרינן דשניהם נשבעים ונפטרים, הא שלא במקום מדרון פושעים נינהו וליכא תקנה, ואפילו במקום מדרון, היכא דאיכא ראייה לא מפטרי בשבועה כדאיסי.

הדרה היוזמי

מסכת בבא מציעא דף פג - דף פד

כה תמוז - כו תמוז התשס"ט

לשון גזמא.

דף פד ע"א

א) גמ', הוה עייל בקרא דתורי בנייהו. עיין באות הקודמת.

ב) גמ', שלהן גדול משלנו כל שכן איכא דאמרי וכו'. ביאר המהר"ל (בחידושי אגדות), דאמרו, כיון דשלהן גדול משלנו איך יולדות, והא ודאי שבעליהן נוקקין להן. ועל כרחך, "כי כאיש גבורתו", אי נמי, אהבה דוחקת את הבשר. אלא דהמקשה לא ידע תירוצא, ומשום הכי הקשה, ותרצינן.

ג) גמ', כי כאיש גבורתו. פירש רש"י בד"ה כי כאיש, אבר תשמיש. וביאר המהר"ל (בחידושי אגדות), דאבר התשמיש יש לו כח איש, ובו ההבדל בין איש לאשה, ויש בו כח מיוחד שאינו גשמי כשאר האיברים, ובכח זה הוא מושל ודוחה הבשר עד שגומר פעולתו.

ד) גמ', אהבה דוחקת את הבשר. ביאר המהר"ל (בחידושי אגדות), דחיבור האיש והאשה הוא מן השם יתברך המאחד את שניהם על ידי שם י-ה, וחיבור האלוקי דוחה את הגשמיות שהוא הבשר.

ה) גמ', אמר רבי יוחנן איבריה וכו'. ביאר בחידושי הריטב"א (החדשים), דהוא מקום הקיבורת של הזרוע, או מקום הירך שהוא עגול, דשם בודקים את האדם שהוא שמן ועב.

ו) גמ', רבי יוחנן הוה אזיל ויתיב אשערי טבילה וכו'. ביאר השערי דורא (סוף הלכות נדה אות כג), דעשה כן כדי שלא תפגע בנכרי או כלב וכדומה, ועל ידי זה משמשת בטהרה, ויהיו לה בנינים צדיקים. והלקט יושר (יורה דעה עמוד 23) כתב, דמשום הכי בעינן פגיעה חשובה באדם אחר, ולא סגי בפגיעה בחברתה ההולכת עמה.

ז) תוס' ד"ה יתיב, והא דאמרינן וכו'. ובחידושי הריטב"א (החדשים) תירץ, דהני מילי באינש דעלמא, אבל רבי יוחנן יצרו בידו ודומים לו כאזנים לבנים, כדאייתא בברכות (כ).

ח) בא"ד, בסוה"ד, אי נמי התם שפוגע כשעולה בעודה ערומה מן הנהר. ביאר הרש"ש (ברכות כ.), דישב הלאה מן המקוה, או שעצם עיניו, או גבות עיניו היו מכסים את עיניו. (ועיין בבא קמא קיז.)

ט) גמ', בני שפירי כוותי גמירי אורייתא כוותי. הקשה הבן יהודע, דהיה ראוי להקדים התורה ליופי. ותירץ, דהזכיר אותם כפי סדר הווייתם בעולם, דבתחילה ניכר היופי ואחר כך חכמת התורה.

י) גמ', שם. הקשה הבן יהודע, למאי איצטריך יופי בבנים, הא אינו הגון אלא לבנות. ותירץ, דתלמיד חכם יפה מוליד בנות יפות, ובפרט אם אשתו יפה. ומשום הכי יקפצו העשירים על בנותיו ויקחו אותם בלי ממון. ועוד, דאף עליו יקפצו העשירים לתת לו בתם, ויחזיקו בידו שיוכל לישב בבית המדרש על התורה ועל העבודה.

יא) תוס' ד"ה אי הדרת (השני), בסוה"ד, ולא חש לשמא יאמרו בשביל זו חזר זה כדחייש לקמן. והתוספות הרא"ש הוסיף, דלפי מאי דפירשו התוס' לעיל ד"ה אי הדרת (הראשון), דמתחילה היה נמי אדם גדול נוחא, דלא שייך כלל למיחש להכי.

יב) גמ', אמר ליה ומאי אהנת לי וכו'. ביאר העץ יוסף, דהוא לשון הונאת דברים. דריש לקיש היה סבור, שמקנטרו על שהיה לסטים. ואמר לרבי יוחנן, דאף שהייתי לסטים היו קוראים לי רבי, ולא מחמת כבוד חזרתי בי אלא לשם שמים, ומשום הכי אסור לומר לי זכור מעשיך הראשונים. אבל רבי יוחנן הבין דבריו, כאילו אמר, מה טובה והנאה עשית לי, ומשום הכי אמר ליה דאקריבין וכו', וחלש דעתיה.

דף פד ע"ב

יג) גמ', ואפילו הכי לא סמך וכו'. פירש רש"י ד"ה לא סמך, דעתיה אהכי מלבקש רחמים ומחילה ביסורין שמא חטא באחד מן הצדיקים. והקשה הרי"ף (בעין יעקב), הא כבר בדק עצמו בדיקולי דתרבא לעיל (פג:), וקרי

התוספות הרא"ש. והתורת חיים ביאר, דכיון דבעי לקרוא קריאת שמע ולהתפלל קודם שיצא למלאכתו, וזמן תפילת השחר לכתחילה עם הנץ החמה, ובדיעבד מעלות השחר, משום הכי ביציאתו משל בעל הבית. אבל בכניסתו דלא בעי להכי, הוי משלו.

יא) גמ', אקדומי קדים לגרסיה וכו' קדים קא עביד עבדיתה. ביאר התורת חיים, דלא נקט גבי פועל תרי קדימות כבצורבא מרבנן. משום דאורחיה דצורבא מרבנן להקדים הרבה קודם עלות השחר, אבל פועל איתא לעיל, דביציאתו משל בעל הבית, ואין יוצא אלא מהנץ החמה,

יב) גמ', עד מתי אתה מוסר עמו של וכו'. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דאף שכונתו לטובה שלא יתפוס צדיקים, מכל מקום יש לו למנוע ידו אף מן הרשעים, משום דיבוא בעל הכרם ויכלה את קוציו. והעיון יעקב פירש, דהמלך צויה לרבי אליעזר ברבי שמעון שיהא תופס גנבים לפי שעה, כדי להראות לפרהגונא היאך לנהוג. ורבי אליעזר בן רבי שמעון הלך מעצמו והמשיך לעשות כן, ומשום הכי אמר ליה רבי יהושע בן קרחה עד מתי וכו', דהא אין זה מצות המלך. ודייק, מדאיתא אמרו קריינא דאגרתא וכו' אתייה וכו' וקא תפיס גנבי ואזיל, דתיבת "ואזיל" מיותרת לומר דהמשיך לעשות כן מעצמו.

יג) גמ', שם. ביאר המהרש"א (בחידושי אגדות, להלן פד.), דההוא פרהגונא ורבי ישמעאל ברבי יוסי להלן (פד.) השיבו דהרמנא דמלכא הוא, משום דנתמנו על ידי המלך בעל כרחך, אבל רבי אלעזר בן רבי שמעון נתמנה על ידי גרמא שאמר תא אגמך וכו'.

יד) גמ', אמר להו תפסוהו. הקשה בחידושי הריטב"א (החדשים), איך דן בלא עדים והתראה ושלא בזמן סנהדרין. ותירץ, דשליח דמלך הוא, וביד המלכות להרוג בלא עדים והתראה, לייסר העולם. וכתב, דהיכא שאין כח ביד המלכות לעשות כן מחוקי המלכות, אף הממונה שלו אינו יכול לעשות כן. ואם צויהו המלך, יהרג ואל יעבור. ועיין בברכי יוסף (חושן משפט סימן ב אות ג).

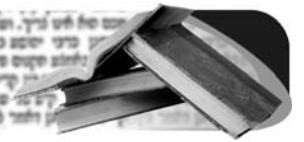
טו) רש"י ד"ה קרי עליה, על הכובס. והמהרש"א (חידושי אגדות) פירש, דקרא על עצמו שהיה מצטער שאמר שיתפסוהו.

טז) גמ', שהוא ובנו בעלו וכו'. ביאר המהר"ל (בחידושי אגדות), שעברו יחד עבירה חמורה ובגנאי גדול, שאין האב מתבייש מבנו ואין הבן מתבייש מאביו.

יז) גמ', בעלו נערה המאורסה. פירש רש"י ד"ה על נערה, שהיא בסקילה וכל הנסקלין נתלין. ובחידושי הריטב"א (החדשים) ביאר, דאיתא בסנהדרין (לז:), דדין ד' מיתות לא בטלו, והיינו שלא מציינו שימות במיתה חמורה יותר ממה שיגיענו, אבל במיתה קלה יותר, מציינו, דהא פעמים מת על משכבו. והכא נשתנה דינו להקל, דתליה הוי כחנק, דקלה מסקילה.

יח) גמ', הניח ידו על בני מעיו וכו'. ביאר העין אליהו, על פי מה דאיתא בירושלמי (שקלים פ"ה ה"א), דכל האומר רחמנא ותרן יוותרו בני מעיו, והיינו עונש חולי מעיים. ומשום הכי היה חושש שמשום שזקפוהו לאותו כובס מחמתו, לא יוותר לו הקדוש ברוך הוא ויענישנו במעיו. וכשאמרו לו דהוא ובנו וכו' שמח, דהשתא לא יענישוהו במעיו, ומשום הכי הניח ידו על בני מעיו ואמר שישו בני מעי.

יט) גמ', הו מפקי מיניה דקולי דקולי. ביאר הבן יהודע, נראה דאף דאפשר להיות שומן רב בדורות הראשונים שהיו גדולים באיכותן ובכמותן. מכל מקום אפשר דלאו דוקא, ונקט לשון גזמא כמו שאמרו במסכת מדות ותמיד (דף כט.) על תפוח וגפן ופרוכת דברו חכמים לשון הבאי, וכן אמרו (שם) דברה תורה לשון הבאי, וכדכתיב (דברים א' כ"ח, ט' א') "ערים גדולות ובצורות בשמים", וכן דברו בנביאים (מלכים א' א' ח') "ותבקע הארץ לקולם", והכא נמי אפשר דנקטה הגמ' כלשון בני אדם, לומר על דבר שהוא רב משיעור הנהוג, לשון המורה רבוי עצום מאד, ואינו כך ממש. ולפי זה אף מאי דאמרינן לקמן (פד.) דהוה עייל בקרא דתורי בנייהו, לאו דוקא, אלא

אייירינן על כ"ב שנה ששכב בעלייתו ולא שלטה בו רימה, ואמר רבי דמחמת יסורין היה. עוד תירץ על פי מה שנתבאר לעיל (פד:) באות יג, דקודם באו הייסורים ואחר כך בדק עצמו בדיקולי דתרבא, ומשום הכי פירש רש"י שראה רבי שהועילו היסורין שלא שלטה בו רימה.

ג) גמ', קבל עליה תליסר שני. ביאר התורת חיים, משום דקיבל עליו יסורין של אהבה, ו"אהבה" בגימטריה י"ג.

ד) גמ', ואפילו הכי מעבר ליה קליה לקליהו. כתב הבן יהודע, דלא היה בדרך הטבע, אלא בנס והשגחה מן השמים, כדי שידעו העולם את יסוריו, ויבינו שחולי ומכאוב שהיה צריך להגיע להם הוא סובל.

ה) גמ', פרי צדיק עץ חיים זה רבי יוסי ברבי אלעזר ברבי שמעון. ביאר המהרש"א (בחיודושי אגדות), דבזכות הצדיק נעשה פריו שהיה יבש מתחילה לעץ חיים, שנעשה בעל תורה.

ו) גמ', אי הדרת בך יהיבנא לך ברתאי. הקשה הבן יהודע, אמאי לא אמר רבי כך לבנו של רבי אלעזר. ותירץ, דעובדא דבנו של רבי טרפון היה קודם עובדא דבנו של רבי אלעזר, אלא דנקטינן האי עובדא ברישא לסמוך אותה להא דאייירינן לעיל (פד:) בדרכי אלעזר. עוד תירץ, דעובדא דבנו של רבי אלעזר היה קודם, אלא דהיתה בתו של רבי קטנה. עוד תירץ, דבנו של רבי אלעזר היה נשוי או מאורס לאשה, אבל לבנו של רבי טרפון לא היתה אשה.

ז) גמ', איכא דאמרי נסבה וגירשה איכא דאמרי לא נסבה כלל. ביאר העין אליהו, דמאן דאמר דלא נסבה כלל, איכא למימר דסבר כבית שמאי בגיטין (צ.), דלא יגרש את אשתו אלא אם כן מצא בה ערות דבר. או אפילו סבר כבית הלל (שם), מכל מקום בזיווג ראשון אסור לגרש אלא אם כן מצא בה ערות דבר. ומאן דאמר נסבה וגירשה טובר, דאפילו בזיווג ראשון ולא מצא בה ערות דבר מותר לגרש.

ח) גמ', רב יוסף יתיב ארבעין תעניתא וכו' יתיב מאה וכו'. ביאר המהרש"א (בחיודושי אגדות), דארבעים יום היו קבלת התורה למשה, שלא אכל ולא שתה כל אותם ימים. אבל בפעם השלישית שהיה הולך לזכות לדורות, היה צריך מאה יום בתענית שהוא השיעור הגדול שבשיעורים. ועיין באות הבאה.

ט) רב זירא וכו' יתיב מאה תעניתא וכו'. עיין באות הקודמת. ביאר המהרש"א (בחיודושי אגדות), דהוא השיעור הגדול שבשיעורים, ומשום דהיה רוצה שיענו אותו בשלשה דברים שביקש עליהם, נתענה שלש מאות ימים, דהווי שנה תמימה חוץ משבתות וימים טובים.

י) גמ', קטין חריץ שקיה. פירש רש"י ד"ה קטין חריץ, דאיניש גוצא הוה. והעיר הבנייהו, דלכאורה הווי שם של גנאי. וכתב, דלא היתה כוונתם על קומתו ולגנאי, אלא על ענותנותו ושלפלותו שהיה מקטין עצמו, ולא האמין שאין אור גהיננו שולט בו, ומשום הכי היה בודק עצמו כל שלשים יום. וכיון שהיה בודק כל כך, אמרו דוודאי יהיו יכולים לראותו פעם אחת, ועל ידי שראוהו נחרכו שוקיו, ונמצא שענותנותו גרמה לו כל זה.

דף פה ע"ב

יא) גמ', שלא ברכו בתורה תחילה. ביאר בחיודושי החתם סופר (גדרים פא.), דעסקו בתורה כדי לידע איך לקיים המצוות ולא לשם לימוד התורה עצמה. ומשום הכי לא היה להם מעלת תורה מגנא ומצלא אף בעידנא דלא עסיק בה, דעסק התורה היה בשביל המצוות, ומצוה בעידנא דלא עסיק בה לא מגנא ומצלא. ומשום הכי נמי לא ברכו עליה, דקיימא לן דדבר שאינו גמר מצוה אין מברכים עליו, ובאופן לימודם לא היתה התורה גמר מצוה אלא הכשר למצוה.

יב) רש"י ד"ה מצינן מערתא, שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן. הקשה הרש"ש, אי משום האי טעמא, אמאי צינן מערתא דרבנן, הוה ליה לצינן מערתא דכולי עלמא כדי שלא יכשלו כהנים, וכדאיתא בבבא בתרא (נח.). וכתב, דאין לומר כמו שפירש רש"י משום שלא יארע תקלה על ידי צדיקים,

אנפשיה אף בשרי ישכון לבטח, ולא היה לו לחשוש שמא חטא. ותירץ, דלא היה חושש על גופו אלא על נשמתו שלא תהא נידונית בגהינום. עוד תירץ, דבתחילה ביקש יסורין ואחר כך בדק עצמו בדיקולי דתרבא לראות אם הועילו היסורין לכפר עליו, ואין מוקדם ומאוחר בגמ'.

יד) גמ', שיתין נמטי וכו' שיתין משכלי וכו'. ביאר המהרש"א (בחיודושי אגדות), דלאו דווקא שישים, אלא כן דרך הגמרא לומר, כדאיתא לקמן (קח:), ובבבא קמא (צב:), וכן ביארו התוס' (שם) ד"ה שיתין רהיטי.

טו) גמ', קרי אנפשיה היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. ביאר העין אליהו על פי הזוהר (פרשת ויקהל) שכתב, דהגוף דומה לספינה, ומשום הכי קרא על עצמו "ממרחק תביא לחמה", שנתן הקב"ה לחמו מרחוק.

טז) רש"י ד"ה רשעה זו, בסוה"ד, על אשתו שעייבתו מלבא לבית המדרש שנים רבות. הקשה העץ יוסף, אם כן, אמאי רצה אחר כך לישאנה, כדאיתא להלן. והניח בצריך עיון. והבן יהודע הוסיף להקשות, מה שייך לקרותה רשעה הא אשת חבר היא, ובוודאי היתה צדקנית. ותירץ, דאין זה לשון רשעות, אלא לשון חרדה, כדכתיב "ובכל אשר יפנה ירשיע" (שמואל א יד, מז). וכוונתו, דמשום שחרדה שלא ילך לבית המדרש וידחקוהו רבנן, בטלה פריה ורביה מישראל.

יז) גמ', לא פחות מתמני סרי ולא טפי מעשרין ותרין שנין. תמה המהר"ץ חיות, איך לא ידעה בבירור מספר השנים שהיה מונח בעליה. והניח בצריך עיון.

יח) גמ', אוגניתיה בעילתא. הקשה המהרש"א (בחיודושי אגדות), הא איתא בסנהדרין (מו:), דקבורת מת מצוה היא, ועובר בלא תעשה. ותירץ, דלא חש רבי אלעזר להכי, משום דאיבעיא בסנהדרין (מו:), אי קבורה משום בזיווג או משום כפרה. והוא ידע בעצמו שלא יבוא לידי בזיון, דאין רימה ותולעה שולטים בו, כדאיתא לעיל (פג:). וכפרה נמי לא היה צריך, משום דיסורין שבאו עליו היו ממרקין ומכפרים עליו. עוד תירץ, דמשום כבוד המת מותר להלין, והכא היה כבודו בהכי, כדאמר דיש לחשוש דלא יתעסקו בו.

יט) גמ', מעיננא ליה במזייה. ביאר הבן יהודע, דמן השמים נתנו בלבה שתעיין בשערו, כדי שתבטח בלבבה כשתראה דם יוצא בתלישת השיער. עוד ביאר, דהיתה עושה כן מאהבתה אותו, שדימתה כאילו הוא חי. וניתן לה ענין זה מן השמים, בשכר שטרחה בו בחייו, ובפרט בימי יסוריו. עוד ביאר, שחששה מן הכינים המתהוים מהאבק ועפר.

כ) גמ', כי הווי אתו בי תרי לדינא וכו'. הקשה המהר"ץ חיות, איך דנו בכהאי גוונא, הא לא בשמים היא, ואסור לדון על פי נבואה או רוח הקודש, וכל שכן אחר המיתה. ותירץ, דדיני ממונות שאני, משום ששמעו הבעלי דינים לדבר הנשמע מהעליה, והוי כנתרצו לזה, וממון ניתן למחילה. אבל באיסור והיתר, פשיטא דאסור. והתם היה דיני ממונות, כדאיתא איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי).

כא) גמ', דכי הווי יתבי רבן שמעון בן גמליאל ורבי יהושע בן קרחה אספסלי וכו'. הקשה הרשב"א במגילה (כא:). מהא דאיתא התם, דלא ישב הרב על גבי מיטה וישנה לתלמידו על גבי קרקע. עוד הקשה, דאיתא התם דמימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד, ורק משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם, והווי למדין מיושב. ותירץ, דדברים קשים היו למדין מעולם במיושב, משום דצריך הרב לעיין בהם, אם היה יושב על גבי קרקע כתלמידים לא היה יורד לעמקם שפיר, ולכך היו יושבים אספסלי.

דף פה ע"א

א) גמ', חביבין יסורין קבל עליה וכו'. הקשה התורת חיים, דאיתא להלן דעל ידי מעשה באו. ותירץ, דמעיקרא כשקיבל עליו לא באו עד אותו מעשה.

ב) רש"י ד"ה חביבין יסורין, שראה שהועילו יסורין של ר"א שלא שלטה בו רימה. הקשה העין אליהו (לעיל פד:), הא קודם שבאו יסורין התברר שלא תשלוט בו רימה ממה שבדק עצמו בדיקולי דתרבא לעיל (פג:). ותירץ, דהכא

דדוחק הוא. ומשום הכי פירש, דצייננ כדי שיכירום, ויהיו יכולים להתפלל על קבריהם.

(ג) **גמ'**, ומאכילנא בשרייהו ליתמי. ביאר **הבן יהודע**, דרצה לצרף מצות גמילות חסדים עם מצות תלמוד תורה, שבכך תגין מצות גמילות חסדים ותביא את לומד התורה שיגמול נמי חסד. ועיין באות טז.

(ד) **גמ'**, אפילו ממר אמר ליה אין וכו'. ביאר **המהרש"א** (בחיידושי אגדות), דמדרך ענווה אמר כן, דהא גבי רבי יוסי אמר חס ושלום, ואיתא **בשבת** (ק"ח:), דהיתה מעלה לרבי שלא הכניס ידו תחת אבנטו, ואילו רבי יוסי רק לא הסתכל במילה שלו.

(טו) **גמ'**, באתר דוקוקין דנורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן. ביאר **המהרש"א** (בחיידושי אגדות), דכמו שהנפח מנפח הגחלים ומבעירם, ובכוחו לעשות מהם אש, ואפילו הכי כשיש אש אין צורך בנפח, אף רבי חנינא לגבי רבי חייא כן. שביד רבי חנינא להבעיר אש התורה ולהחזירה ליושנה, ואילו רבי חייא עשה שלא יצטרכו להחזירה, שגרם שלא תשתכח מישראל. ומשום הכי, מאן מעייל לרבי יוחנן שנקרא בר נפחא, והיה תלמיד לרב ינאי ורבי חנינא, ואין צורך בו.

(טז) **גמ'**, אתו תרי בוטיטי דנורא וכו'. ביאר **הבן יהודע**, דמשום דהעמיד תורה עם גמילות חסדים, [כמו שנתבאר באות יג], הגיעו שני בוטיטי לשתי עיניו. אחד משום כבוד הראוי לו משום תלמוד תורה, ואחד משום גמילות חסדים.

(יז) **גמ'**, אדאוקימנא לאברהם ומשינא ידיה. ביאר **המהרש"א** (בחיידושי אגדות), משום שהצדיקים במיתתם קרויים חיים ואין מיתתם אלא שינה, וכשעומדים משינה על המיטה צריך נטילה לתפילה.

(יח) **גמ'**, אחתינהו לר' חייא ובניו אמר וכו'. הקשה **בחיידושי הריטב"א** (החדשים), הא ודאי דרבי חייא ובניו היו מתפללים שמונה עשרה כל יום, ומאי שנא האידנא שנענו בכך. ותיירץ, דשאני יחיד המתפלל על הציבור בתענית ציבור, דתפילתו מקובלת יותר.

(יט) **תוס' ד"ה כי מטא**, אף על גב דאיכא נמי וכו'. ובחיידושי הריטב"א (החדשים) תירץ, דההיא שבראש הברכה אינה אלא להחיות חיים שהגיעו לשערי מות, אבל תחית המתים העתידה היא בסוף הברכה.

(כ) **גמ'**, אידמי להו כדובא דנורא. ביאר **המהרש"א** (בחיידושי אגדות), דהעמידו בשמים את דוביאל שר מלך פרס במקום גבריא, כדאיתא **ביומא** (עו.). ואתא לומר, דלא הגיע זמן המשיח, ועדיין ישראל משועבדים תחת מלך פרס.

(כא) **גמ'**, סיפרא דאדם הראשון. ביאר **העין אליהו**, דהוא ספר של חכמת הפרצוף, ועל פי אותו הספר ראה בחכמת הפרצוף דחכים יתקרי וכו'. ו**המהר"ל** (חיידושי אגדות) כתב, דהוא ציור העולם וסדרו מראשו ועד סופו, דאדם הראשון שהוא תחילה לכל, בו כלול הכל, עיין שם. ועל דרך זה ביאר **הבן יהודע**, דהראו מן השמים לשמואל בחלומו מה שנוגע אליו מספר אדם הראשון, כדי שלא יצטער שלא מסתייע מילתא לסומכו, ולא יטרח לבקש לו סמיכה. ו**בליקוטי אמרים** (לרבי צדוק הכהן מלובלין ספר יהושע עמוד 80-79) כתב, דספר נקרא חקיקת דברי חכמה, ואין חילוק אם חקיקה על הנייר והדפותרא או על דבר אחר, כמו שהיה התורה קודם שנברא העולם, אבל גם החכמה כשהיא חקוקה במוח הרי מוחו ספר החכמה. וכמו האדם שמחבר ספר רצה לומר גילוי דברי חכמתו לכל ובו גנוז חכמתו, כך מצינו חכמת ה' יתברך נגלית בעולם, שברא העולם בחכמה כמו שנאמר (משלי ג, י"ט) "בחכמה יסד ארץ", והבריאה היא המגלה חכמתו יתברך, והרי היא כספר שחקק עליה כל חכמתו יתברך, והיא הנקראת ספרו של ה' יתברך, וכדתנן בריש ספר יצירה (פרק א'), דחקק עולמו בשלושה ספרים, והוא ספר הנוכר **במשנה דאבות** (ב', א') וכל מעשיך בספר נכתבים. וכן ספרא דאדם הראשון אינו ספר ממש, דעיניו חקיקת חכמתו יתברך במקור מחצב הנשמות, הוא אדם הראשון שהיה כולל כל הנשמות. עיין שם.

דף פו ע"א

(א) **תוס' ד"ה ואתסי**, בתוה"ד, לפי שעדין היה ניכר. כתב **המהרש"ל**, דלפי זה לא גרסינן **לעיל** (פה:): "**למחר** אזלי אשתטחי". (דהא בצפרא הוו שפירן עיניה, וכבר לאורתא דמיין כדמיקלין בנורא).

(ב) **גמ'**, וסימנך עד אבוא וכו'. פירש **רש"י ד"ה וסימנך עד**, מקדשי סימנא דרב אשי אבינה סימנא דרבינא לאחירתם סימן סוף הוראה. ו**המהרש"א** (בחיידושי אגדות) פירש, ד"מקדשי א-ל" הוי סימן לרבי שנקרא רבינו הקדוש, והוא ורבי נתן היו סוף המשנה. ו"אבינה" הוי סימן לרבינא, ורב אשי היה עמו. ובתרווייהו אמרינן "לאחירתם", שרבי ורבי נתן סוף משנה, ורבינא ורב אשי סוף הוראה.

(ג) **גמ'**, אכלו ביה קורצא בי מלכא. פירש **רש"י בפירוש התורה** (ויקרא יט, טז), דהיו רגילים לאכול תבשיל בבית המקבל דברי מלשינות, וזה היה גמר חיווק לדבריהם שעומדים על האמת. ונקרא אכילת קורצין משום, דדרך המרכלים לקרוץ בעיניהם ולרמוז דברי רכילותם, כדי שלא יבינו שאר השומעים.

(ד) **גמ'**, הוה יתיב אגירדא דדקולא. ביאר **העין אליהו** על פי מאי דאיתא **במדרש רבה** (בראשית פרשה מא סימן א), מדה תמר וארז צילן רחוק אף מתן שכרן של צדיקים רחוק. והרי לפי מה שקורצנים האילן יהא צילו קרוב, ומשום הכי יתיב אגירדא בדקולא לרמוז שיבוא לו השכר מיד. וכן היה, שמת זוכה לשכר האמיתי.

(ה) **גמ'**, מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני. הקשה **המהדורא בתרא** (**לעיל** נט: וכאן), כיון דיכולים ישיבה של מעלה לחלוק עם הקדוש ברוך הוא, אמאי לא הלכו אחר הרוב. עוד הקשה, אמאי הוצרך רבה ליפטר מן העולם לצורך זה, הא גם בחיותו היה יכול לומר דעתו ולהכריע. ותיירץ, דכל מה שצויה הקדוש ברוך לילך אחר רבים, משום דחיישינן שיהיו חלוקים בדבריהם ולא יצא שום דין לאמיתו. ושייך דוקא בעולם הזה שיש יצר הרע ומחשיב עצמו גדול מחבירו, ועלולים לערבו בשיקול דעתם בהא דפליגי. אבל בעולם הבא דליכא להאי חששא, בעינן למיחש אף ליחיד המכוין להלכה, ומשום הכי הווקקו להכרעה. ומאהאי טעמא נמי הוצרך רבה בר נחמני ליפטר מן העולם, כדי שיוכל לומר דעתו היחידה נגד הרוב, דישיבה של מעלה. ונלכאורה דבריו צרכים עיין, דהא אף בעולם הזה לימות המשיח, ישחט הקב"ה את יצר הרע, כדאיתא **בסוכה** (נב.) ובעולם הזה לא תשתנה התורה, ובעינן למיזל בתר רובא]

(ו) **גמ'**, אמר טהור טהור וכו'. ביאר **העין יעקב**, דכפל המילה "טהור", משום דכוונתו היתה כמו שכתבו **התוס' בכתובות** (עה:): **ד"ה ספק טמא**, דבדהווקק לטומאה ונולד בו ספק, אוקמינן להו אחזקת טומאה. ובטהור שנולד בו ספק, אוקמינן להו אחזקת טהרה. ולכך אמר "טהור טהור", ופירושו, שאם היה בחזקת טהרה הרי הוא טהור. ומשום הכי אמרינן, "אשריך וכו' שיצאתה נשמתך בטהור", דבאותה כוונה היה יכול לומר טמא טמא, ואשריו שיצאה נשמתו בטהור דווקא.

(ז) **גמ'**, חזו צפרי דמטללי וקיימי. ביאר **המהרש"א** (בחיידושי אגדות), דאין דרך העופות לעמוד באויר במקום אחד, ועשו כן לכבודו שיהיה לו צל, משום שהיה מונח בחמה.

(ח) **גמ'**, רבי שמעון בן חלפתא בעל בשר הוה וכו'. ביארו **רש"י ד"ה רבי שמעון**, ו**תוס' ד"ה רבי שמעון**, דאגב דאיירי ברישא דאגדתא ברבי אליעזר בן רבי שמעון דהיה בעל בשר נקט נמי האי עובדא הכא. ו**הבן יהודע** ביאר, דמשום דאיירינן ברוח חזקה שנשבה לכבודו של רבה שהרביץ תורה ונפטר מתוך דברי תורה המתקנים את הרוח, סמכינן נמי עובדא דרבי שמעון בן חלפתא שרצה ללמוד תורה מתוך יישוב הדעת שלא יפריענו החום. ומשום שרצה ברוח בשביל עסק התורה, שלחו לו מן השמים רוח טובה.

(ט) **גמ'**, חסורי מחסרה והכי קתני ואם פסק להן מזונות וכו'. הקשה **המהדורא**

הדרך היומיומית

מסכת בבא מציעא דף פו – דף פז

כח תמוז – כט תמוז התשס"ט

ובינו. אבל הם שמדו ככח נשגב בפני עצמו בלתי נתלה מה' כלל. ולכאורה יש להוסיף לבאר דהוא ענין האלהת הגשם והחומר שלא נברא, אלא מעצמו נהיה. ואבק הוא הגשם הפחות ביותר והוא ענין העבודה לו. [יט] **גמ'**, לא מהימנא לך וכו'. ביאר הבן יהודע, דדייקינן, מדאמר לא מהימנא לך, משמע, דלו הוא דאינו מאמין, הא לאחרים היה מאמין, ומשום דהוא עבד. והקשה, דאליעזר היה צדיק וחכם ודולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, ואיך חשדו בשקר. ותירץ, דחשדו שמשקר לטובת אברהם אבינו בעצמו, וחס עליו שלא יטפל באורחים משום מחלתו.

כ **גמ'**, דיקא נמי דכתיב ויהפוך וכו'. הקשה המהרש"א (בחידושי אגדות), הא כתיב נמי "כי משחיתים". וכתב בשם החזקוני (בראשית יט, יג), דכיון דכבר נכתבה ההפיכה בלשון יחיד אפשר נמי לכתוב בלשון רבים. וכתב המהרש"א, דמתוס' ד"ה הוא דאתא לא משמע כן, דאם כן, מאי הקשו דמשמע שניהם הצילוהו, הא כיון דכתיב "ויאמר המלט על נפשך" בלשון יחיד מצי למינקט "ויחזיקו" בלשון רבים. ומשום הכי תירץ, דמשום דלא היה יכול המשחית להשחית עד שיציל המציל את לוט, תלה הכתוב ההשחיתה נמי במציל.

דף פז ע"א

א **גמ'**, שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה. ביאר המהרש"א (בחידושי אגדות), שאין האורח נכנס משום שירא שיהא לטורח על בעל הבית, ומשום הכי אומרים הצדיקים שלא יעשו אלא מעט ולא יהא להם טורח, ואחר כך עושים הרבה.

ב **גמ'**, כתיב קמח וכתוב סלת וכו'. ביאר המהרש"א (בחידושי אגדות), דמדלא כתיב "נסלת" בוויי, משמע דלא הוו תרווייהו, ועל כרחך דאברהם אמר סולת ושרה הביאה קמח. וכתב, דאין לומר שאברהם אמר קמח והיתה עינו צרה, ושרה אמרה סולת. דהא אברהם אמר מעט ועשה הרבה, כדלעיל.

ג **גמ'**, ואילו לחם לא אייתי לקמיהו וכו'. ביאר העץ יוסף, דהא וודאי דהביא לחם לפניהם, דהא אם דברים שלא אמר להביא הביא, כדאיתא לעיל שאמר מעט ועשה הרבה, דברים שאמר להביא וודאי שהביא. ועוד, דאיתא להלן ששגרו לה כוס של ברכה, ואם לא היה פת לא היה נמי ברכת המזון על הכוס. אלא דמקשינן, אמאי לא כתיב שהביא לפניהם הפת מסולת שאמר לשרה ללוש, שהיתה פת חמה מסולת, והיא משובחת יותר. ותרצי, שפירסה נידה ונטמאת העיסה.

ד **גמ'**, אלא מאי באהל כדי לחבבה על בעלה. פירש רש"י ד"ה כדי לחבבה, להודיעו שהיא צנועה משאר חברותיה. והקשה העין יעקב, דרש"י בפירוש התורה (בראשית יב, יא) פירש, דמתוך צניעות שבשניהם לא הכיר אברהם ביפיה של שרה עד לאחר מעשה, ומשום הכי אמר לה "הנה נא ידעתי וגו'" (שם), ומשמע שידע שהיא צנועה. וכתב, דלמאי דפירש הכי, צריך לומר דאמרו לחבבה ולהזכיר מה שנעשה בזכותה באהל, שענן קשור, ונר דולק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה.

ה **גמ'**, והניקה את כולן. הקשה הבן יהודע, איך ינקו פיותיהם הטמאים מדד קדוש של שרה. עוד הקשה, דעדיין יש פתחון פה לומר שלא היה חלב בדדים. דאף שהדד בפיו ועושה תנועות יניקה, הא אפילו בדד ריק עושה כן. ותירץ, דמשום הכי דייקנן לומר שנפתחו דדיה כשני מעיינות שיש בתוכם מים רבים, והניחה הילד בחיקה, ופיו למטה מן הדד ממולו, והמעייין היה מקלח מלמעלה לתוך פיו, והיו כולם רואים הנס ואין להם פתחון פה. ואף הדד הקדוש לא נכנס לתוך פה טמא.

ו **גמ'**, אתא אברהם בעא רחמי והוה זקנה. הקשה המהרש"א (בחידושי אגדות), הא כתיבי קראי אחריני קודם פרשה זו דהיתה זקנה, כגון "מנער ועד זקן" (בראשית יט, ד), ובאברהם גופיה כתיב "ואדוני זקן" (בראשית יח, יב), ומאי אולמיה האי קרא מהנך קראי דלא דרשינן להו. ותירץ, דאדם שחי יותר שנים וודאי היה נקרא זקן, אבל לא היתה ניכרת הזקנה בליבון שיער,

בתרא, דמשמע, שהיה המנהג כן, דאף בלא שפסק מזונות היו נותנים מזונות. ואם כן, כשפסק להם מזונות והיה צריך להוסיף ורצה לחזור בו, היה צריך לומר "על מנת שלא יהא לכם עלי אלא כמנהג מדינה", ובמתניתין קתני "על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד". וסיים, דיש ליישב.

דף פז ע"ב

ז **גמ'**, הללו לציקי קדירה. פירש רש"י ד"ה לציקי קדירה, דהוא מין מאכל ששמו ציקי קדירה. והמהרש"ל בשם רבינו יונה (ברכות ט. מדפי הרי"ף) פירש, דהוא מהדברים שמבשמים את הקדירה ומתקנים אותה.

יא **גמ'**, התם תלתא תורי לתלתא גברי. הקשה הרי"ף (על העין יעקב), דאיתא להלן דסגי בחד, אלא דהוה בעי להאכילם ג' לשונות. ותירץ, דמכל מקום כיון ששחט שלשה הוה יותר משלמה.

יב **גמ'**, שאובסים אותן בעל כרחן ושמואל אמר וכו'. כתב המהרש"א (בחידושי אגדות), דהא ודאי דבאבוסיין בעל כרחם הוו יותר שמנים, אלא דשמואל סובר דלענין בריאות מאכל אדם אבוסיין מאליהם עדיפי. ושמואל רופא היה, כדאיתא לעיל (פה:).

יג **גמ'**, אמר רבי יוחנן מובחר שבבמהות וכו'. ביאר המהר"ל (בחידושי אגדות), דאמר כן, כדי שנדע במה לכבד שבת ויום טוב.

יד **גמ'**, שהרי משה עלה למרום וכו' מלאכי השרת ירדו וכו'. ביאר העין יעקב, דעיקר הראיה ממשה. אלא דאי ממשה הוה אמינא דהא דלא אכל משום שלא היה שם מה לאכול. ואי ממלאכי השרת הוה אמינא דהא דאכלו למטה משום שאף למעלה אוכלים, כדאיתא ביומא (עה:): לחד מאן דאמר.

טו **גמ'**, בשכר שלשה זכו לשלשה. ביאר התורת חיים, הא דלא זכו בשכר פת ובשר שהאכילם, משום דכך הוא המנהג להאכיל פת ובשר, אבל שלשה דברים אלו עשה לפנים משורת המנהג. וזהו דלא חשיב לזיה דכתיב "ואברהם הולך עימם לשלחם" (בראשית יח, טז) יש לומר, דכל מה שזכו היינו בעבור הנהגות שנהג בהם אברהם אבינו בעצמו, אף שהיה יכול לעשות על ידי שליח, ויש לומר דמצות לזיה אי אפשר לעשות על ידי שליח, אם כן מעצם מצות הכנסת אורחים היא].

טז **גמ'**, אמרו לו וכי בערביים חשדתנו וכו'. ביאר המהרש"א (בחידושי אגדות), דמהא דהקדים אברהם אבינו רחיצה ללינה שלא כדרך העולם, דהא לוט ולבן הקדימו לינה לרחיצה, הבינו שהקפיד על האבק אשר ברגליהם, וחשדם שהוא עבודת כוכבים להם. וכתב, דתשובת הערביים אינה מפורשת בפסוק, אלא מהא שיצא ישמעאל מאברהם אבינו, וממנו יצאו ערביים העובדים כן, ואיתא בשבת (צז). דהחושד בכשרים לוקה בגופו, ילפינן דהשיבו לו כן. [ועיין באות הבאה]

יז **גמ'**, שם. לכאורה צריך עיון, אי מה שנתן להם המים לרחוץ רגליהם לא היה משום הכנסת אורחים, אלא כדי הסיר העבודה זרה מרגליהם, מדוע קיבלו בניו שכר עבור מעשיו, שלכאורה היו הידור בהכנסת אורחים. אמנם עיין ברש"י ד"ה ורחצו, שביאר דהשאינם תחת העץ ולא הכניסם לביתו משום חששא דעבודה זרה. אם כן לא קשיא כלל, דאדרבא רחיצת רגליהם היתה משום הכנסת אורחים. ולפי זה לא בעינן לבאר כהמהרש"א באות הקודמת, שהם הבינו שחשדם כי ערביים הם במה שלא הכניסם לביתו].

יח **גמ'**, שהם משתחווים לאבק שברגליהם. לכאורה צריך עיון היכן מצינו עבודה זרה כגון דא. ואולי יש לבאר על פי מה שכתב המלבי"ם (ירמיהו פ"ב כ"ז) אקרא, ד"אומרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילידיתני". דאינם עובדים העץ והאבן כדי שיהיה אמצעי בינם ובין ה', כמו שהיו טועים בדור ההוא שהפסל הוא אמצעי להוריד הרוחניות מלמעלה, שעבודת האליל בלתי מכוון לעצמו, אלא להשיג על ידו אתנן ומחיר מצרכי העולם. לא כן האומרים לעץ "אבי אתה" שחושבים את העץ שהוא בוראם יוצרם וחוללם, עד שעובדים העץ מצד עצמו, "כי פנו אלי עורף ולא פנים". כי העובד העץ כאופן הראשון, פונה פניו אל ה', רק שמשים העבודה זרה כאמצעי בינו

קמה הוי מחמשת מיניו כדאינתא לעיל, וכוסמין ושיבולת שועל ושיפון אין בהם צד מזבח, כדאינתא בפסחים (לו:). ותירץ, דמכל מקום במינים יש צד מזבח, והינו חיטים ושעורים.

(יג) רש"י ד"ה דלאו בר, כגון המוסק בזיתים. ביאר המהרש"א, דאף דילפינן לעיל זית מבמה הצד, מכל מקום סברי השתא דילפינן משני כתובים שאין מלמדים, כמו שכתבו התוס' ד"ה אימא דבר. דאיכא קרא ד"קמה" דילפינן מיניה מידי דבר חרמש, וקרא דכרם, ומשום הכי לא ילפינן מיניהו זית.

(יד) תוס' ד"ה אימא דבר, בתוה"ד, משום דהווי שני כתובים הבאים כאחד דאמאי וכו'. הקשה בחידושי הריטב"א (המיוחסים), הא איצטריך לגופיה, שאם קוטף בכלי עובר בלאו. והניח בצריך עיון.

(טו) גמ', והא אמרת קמה קמה דמחייבא בחלה. הקשה בחידושי הרשב"א, איך מקשי מינה, הא אין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן קבלה מרבו עד הלכה למשה מסיני. והאי גזירה שוה כיון דאינה עומדת, לא שייך לדורשה. ותירץ, דאין כאן גזירה שוה אלא כעין במה מצינו, דמשום שמצינו קמה שחייבת בחלה, יש לומר נמי דלא זכתה תורה לפועל אלא כעין אותה קמה, דידו על התחתונה. אמנם לרש"י בד"ה אתיא קמה שכתב, דהוי גזירה שוה צריך לומר, דהיה מקובל בידם דאיכא גזירה שוה דקמה קמה, אלא דלא היה ידוע למאי איצטריך. וסברי, דאתא לומר דאין מותר לפועל לאכול אלא הא דמתחייב בחלה.

(טז) תוס' ד"ה אמר רבא, בתוה"ד, והיינו משום דלא הוה ליה למכתב בקמת רעך אלא בשל רעך. הקשה המהר"ם, לא נכתוב "חרמש" ולא "קמה", אלא "כי תבוא בשל רעך" והכל בכלל. ותירץ בדוחק, דאם כן, הוה ילפינן סתום מן המפורש דכתיב "בכרם ריעך", והוה אמרינן נמי דדווקא כרם ולא דבר אחר. וליכא למימר, דלא נכתוב "כרם", דהא כתבו התוס' דאיצטריך לשום דרשא, וכיון דכתיב "כרם" הוה ילפינן מיניה דווקא כרם.

(יז) בא"ד, בסוה"ד, ושמא איצטריך ליה לשום דרשא. והתוספות הרא"ש תירץ, דמשום דבעי לכתוב "ענבים" לדרשא, אורחיה לכתוב בתחילה "כרם". ואף דגבי "קמה" איכא נמי למימר דמשום דבעי לכתוב "מלילות" אורחיה לכתוב בתחילה "קמה", מכל מקום הא כתיב "חרמש" ועליה שייך לכתוב "מלילות", ולא בעי לכתוב "קמה".

ואברהם התפלל שתהיה ניכרת. ודרשינן, מדכתיב אחר כל הענין "ואברהם זקן בא בימים" ומיירי בזמן שהיה יצחק בחתימת זקן והיו דומים זה לזה, ואהא כתיב "ואברהם זקן" למילף דאו ביקש שתהא הזקנה ניכרת.

(ז) גמ', עד יעקב לא הוה חולשא וכו'. ביאר הרי"ף (על העין יעקב), דגרמו במאי דכתיב "וישתחו ישראל על ראש המטה" שהרגיש שקרבו ימיו למות, וביקש לצוות את בנו, וישתחו לפני השכינה שיהיה הוא ראש לכל החולים השוכבים על המטה למות. ואחר כך כתיב "ויהי אחרי הדברים האלה" אחר תפילתו שנתקבלה, "ויאמר ליוסף הנה אביך חולה".

(ח) גמ', שלשה חלאין חלה אלישע וכו'. ביאר המהרש"א (בחידושי אגדות), דדרשינן מג' לשונות דכתיבי בקרא, א. "חלה", ב. "את חליו", ג. "אשר ימות בו". ולא מצינו שום עוון לתלות בו אלא שדחפו לגיחזי ושגירה דובים.

(ט) גמ', משמנין ביניהם. פירש רש"י ד"ה משמנין ביניהן, לא בפחות ולא ביותר אלא כמנהג המדינה בינונית. וביאר בחידושי הריטב"א (המיוחסים) בשם הראב"ד, דנקרא מנהג המדינה אף על פי שהיום המנהג בפחות או ביותר, משום שהוא המנהג הישן של המדינה. וכתב, דיש מפרשים, דשמין את המלאכה, ואם שוה כגבוה שבשכירות, ישלם לו כך.

דף פז ע"ב

(י) גמ', מה לכרם שכן חייב בעוללות וכו' מה לקמה שכן חייבת בחלה. ביאר בחידושי הריטב"א (החדשים), דלא אתינן למימר דאיכא קולא ומשום הכי שרי לפועל לאכול, דאדרבה חומרי נינהו לבעל הבית. אלא דפרכינן, מה להנך שחייבה התורה את בעל הבית לתת לאחרים חלה ועוללות, ונעשו קלים לגבי אחרים שהותר להם בהכי, ומשום הכי שרי נמי לפועל, תאמר בהנך דליכא בהו חיובים אלו.

(יא) גמ', אתיא קמה קמה וכו' מה התם קמה דמחייבא בחלה. הקשה התוספות הרא"ש, נילף מקמה דנויקין דכתיב "ונאכל גדיש או הקמה" דילפינן בבבא קמא (ס). לרבות כל בעלי קומה. ותירץ, דמסתבר לדרוש "בקמת" מ"בקמה" ולא מ"הקמה". עוד תירץ, דילפינן "קמה האמורה אצל חרמש" מ"קמה האמורה אצל חרמש".

(יב) גמ', מה להצר השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח. הקשה הרש"ש, הא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרש היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חפר"ח בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>